

VIRKAMIESLAUTAKUNNAN PÄÄTÖS

Annettu Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 1999

Päätös nro 41/99

Asia Irtisanomista ja virantoimituksesta pidättämistä koskeva oikaisuvaatimus

Päätökset, joihin haetaan oikaisua

Joensuun yliopiston 21.10.1998 tekemä päätös, jolla A on irtisanottu ja pidätetty virantoimituksesta

Oikaisuvaatimus

A on vaatinut päätöksen kumoamista.

Asian käsittely

Yliopisto on antanut asiassa vastineen ja A vastaselityksen.

Virkamieslautakunnan ratkaisu

Perustelut

Joensuun yliopiston päätöksellä 21.10.1998 professori A:n virkasuhde on irtisanottu valtion virkamieslain 25 §:n 2 momentin nojalla ja hänet on pidätetty virantoimituksesta mainitun lain 40 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla. A oli saamistaan huomautuksista ja varoituksesta huolimatta jatkuvasti toiminut virkavelvollisuuksiensa vastaisesti olemalla ilman hyväksyttävää syytä poissa virantoimituksesta, menetellyt annettujen ohjeiden vastaisesti laiminlyömällä asianmukaisen ilmoittamisen poissaoloistaan sekä esiintynyt toistuvasti alkoholin vaikutuksen alaisena virantoimituksessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä sekä käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Lain 25 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen ei saa irtisanoa virkasuhdetta virkamiehestä johtuvasta syystä, ellei tämä syy ole erityisen painava. Lain 40 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan virkamies voidaan pidättää virantoimituksesta välittömästi irtisanomisen jälkeen,

jos irtisanomisen perusteena oleva teko tai laiminlyönti osoittaa virkamiehen siinä määrin soveltumattomaksi tehtävänsä, ettei virantoimitusta voida jatkaa.

Selvitys tapahtumista

Irtisanomispäätöksen liitteenä olevan muistion mukaan yliopiston rehtori oli 19.5.1992 ja 10.3.1997 antanut A:lle kirjallisen huomautuksen ja kehottanut häntä kiinnittämään erityistä huomiota poissaolojen erityisesti opiskelijoille aiheuttamiin ongelmiin. Jälkimmäisessä huomautuksessa oli lisäksi todettu, että A oli saatujen tietojen mukaan toistuvasti esiintynyt työpaikalla alkoholin vaikutuksen alaisena ja, että A:n käytös oli ollut omiaan horjuttamaan luottamusta häneen ja hänen toimintaansa virkamiehenä. Yliopisto oli vuonna 1988 tehnyt A:n kanssa hoitoonohjaussopimuksen. Hoito oli kuitenkin A:n aloitteesta lopetettu 2.11.1988.

Historian opiskelijoiden ainejärjestö Varnitsa ry oli toimittanut hallintovirastoon 3.2.1998 päivätyn kirjelmän, joka koski A:n viranhoitoon liittyviä laiminlyöntejä ja epäasiallista käytöstä. Kirjelmässä oli todettu, että opiskelijoiden käsityksen mukaan laiminlyönnit ja epäasiallinen käytös olivat johtuneet alkoholin käytöstä. Hallintovirasto oli pyytänyt asiasta dekaani C:lta lausunnon sekä A:lta ja historian laitoksen silloiselta varajohtajalta B:lta selvitykset. B oli todennut A:n vuosien mittaan siirtäneen muutaman kerran lukukaudessa opetustaan toiseen ajankohtaan. B:n käsityksen mukaan siirrot olivat johtuneet liiallisesta alkoholin käytöstä. B oli kertonut myös keskustelleensa asiasta A:n kanssa. C:n lausunnossa oli todettu dekaanin saaneen muitakin viestejä, joiden mukaan alkoholin käyttö oli ajoittain haitannut A:n virkatehtävien hoitoa. Tämän vuoksi C oli katsonut A:n syyllistyneen moitittavaan menettelyyn.

Rehtori oli A:ta kuultuaan katsonut A:n esiintyneen aika ajoin virantoimituksessa alkoholin vaikutuksen alaisena. A ei ollut myöskään saamistaan kirjallisista ohjeista huolimatta toimittanut poissaoloistaan ilmoituksia hallintovirastoon. Rehtori oli antanut 18.3.1998 A:lle valtion virkamieslain 24 §:n mukaisen kirjallisen varoituksen, koska tämä oli toistuvasti toiminut virkavelvollisuuksiensa vastaisesti.

Hallintoviraston saamien selvitysten perusteella oli myös käynyt ilmi että A oli ollut poissa virantoimituksesta 4.-6.5.1998. Hänellä oli vahvistettu vastaanottoaika tiistaisin klo 9-10. Lisäksi hän oli etukäteen sopinut tapaamisen niin ikään tiistaksi 5.5. klo 13.00 opiskelija D:n kanssa. A oli myös kutsunut laitoksen opettajat kokoukseen keskiviikoksi 6.5. Vastaanotto ja tapaaminen olivat peruuntuneet ja kokouksen puheenjohtajana oli toiminut B. A oli ilmoittanut laitoksen kansliaan aamulla 4.5 ja niin ikään aamulla 5.5., että hän on matkoilla. Poissaolostaan 6.5. hän ei ollut ilmoittanut. A oli ollut työpaikalla 7.-8.5.1998. Henkilöt, joita hän tuolloin oli tavannut, olivat kertoneet hänen olleen alkoholin vaikutuksen alaisena. Hallintovirasto oli 25.5.1998 päivätyllä kirjeellä pyytänyt A:lta asian johdosta selvityksen. Hallintovirasto oli edelleen 3.6.1998 päivätyllä kirjeellä ilmoittanut A:lle hänen palvelussuhteensa irtisanomista koskevan asian vireillepanosta

Tiedekuntas sihteeri E:n mukaan A oli viikolla 21.-25.9.1998 pistäytynyt työpaikallaan maanantaina 21.9., jolloin hän oli pitänyt luentoa noin 20 minuutin ajan ja poistunut sen jälkeen. Tiistain 22.9. vastaanotto ja proseminaarin ensimmäinen istunto olivat peruuntuneet. A ei ollut ilmoittanut poissaolostaan eikä ottanut yhteyttä laitoksen kansliaan. Yliopiston hallitus oli 7.10.1998 päättänyt pyytää A:lta selvityksen.

E oli toimittanut hallintovirastoon ilmoituksen, jonka mukaan A oli ollut poissa työpaikalta myös 13.-16.10.1998. Kyseisellä viikolla A:lla olisi vastaanoton lisäksi ollut esseeseminaari ja proseminari. A ei ollut toimittanut poissaoloilmoitusta eikä lääkärin tai terveydenhoitajan antamaa todistusta, vaikka hänen tiedossaan oli se, miten poissaoloista on ilmoitettava.

A on kiistänyt sekä irtisanomista että virantoimituksesta pidättämistä koskevien päätösten perusteina olleiden seikkojen olemassaolon ja lainmukaisuuden.

Irtisanomispäätöksen liitteenä olevassa muistiossa oli jäänyt mainitsematta se, että dekaanin lausunnon mukaan A oli toiminut oman virkansa ohella historian laitoksen johtajana yhtäjaksoisesti seitsemän vuotta. Tänä aikana historian laitos oli menestynyt parhaiten tutkintotuloksellisuudessa koko yliopiston sisällä. Laitoksen taloudellinen tila oli tiedekunnan vahvin. Näiltä osin dekaani ei ollut voinut yhtyä opiskelijoiden moitteisiin. Dekaanin huomauttanut vielä, että opiskelijoilla oli oikeus pyytää oikaisua, jos he kokivat tulleen väärin kohdelluksi opintosuoritusten arvioimisessa. Dekaanin tiedossa ei ollut tällaisia A:han kohdistuneita oikaisuopyyntöjä. Muistiossa oli myös jäänyt mainitsematta, että historian laitoksen tuolloinen varajohtaja oli todennut A:n muulloin hoitaneen tehtävänsä niin opettajana kuin laitoksen johtajanakin hyvin. Laitoksen johtamista koskevissa asioissa he olivat säännöllisesti keskustelleet tärkeistä asioista ja niistä oli usein pidetty myös opettajapalavereja.

A:n toimintaa ei siis mitenkään voinut pitää virkavelvollisuuksien vastaisena vaan päinvastoin hänen toimintansa oli yliopiston omienkin mittareiden mukaan ollut hyvin menestyksellistä. Hänellä oli lisäksi ollut vireillä useita Suomen Akatemian projekteja ja hän esitelmöi kansainvälisissä seminaareissa. Muun muassa valtakunnallisen tutkijaseminaarin vetäminen ja johtaminen Joensuun yliopistossa kuului hänen vahvistettuun suunnitelmaansa.

Väitettyjen poissaolojen osalta A on todennut, että hänellä ei ollut aikaa tai paikkaan sidottua työvelvollisuutta, vaan hän voi määritellä ne itse. Tosin hänellä oli velvollisuus hoitaa luennot, tentit, seminaarit ja muut etukäteen vahvistetut tilanteet, mutta yliopistomaailmassa oli tavallista, että etukäteen vahvistettuja ajankohtia jouduttiin joskus lyhyelläkin varoitusajalla siirtämään. A oli ollut matkoilla 4.-6.5.1998 ja oli ilmoittanut siitä laitoksen kansliaan. D:n tapaaminen oli unohtunut, mutta hän oli hoitanut sen seuraavalla viikolla. Laitospalaveri oli epävirallinen henkilökunnan keskustelutilaisuus eikä kuulunut yliopiston hallinto-ohjesäännön puitteisiin. A olisi halunnut siirtää sen seuraavalle viikolle, mutta B oli halunnut pitää sen ja näin oli myös tapahtunut. Vastaanottoa hän ei luonnollisesti ollut voinut matkalla ollessaan pitää. Viikolla 21.-25.9.1998 hän oli pitänyt luennon 21.9.. Seuraavina päivinä eli 22.-23.9. yleisen historian johdantokurssin opiskelijat olivat

tutustumassa Joensuun maakunta-arkistoon. Asia oli etukäteen suunniteltu ja sovittu arkistonjohtaja Linnolahden kanssa. Proseminaarin ensimmäisen istunnon oli sopimuksen mukaisesti hoitanut yliassistentti G. Lokakuussa A oli ollut sairastumisen vuoksi poissa vain pari päivää, eli 13.-14.10.1998, eikä tällaisesta sairauspoissaolosta yliopiston ohjesäännönkään mukaan tarvinnut toimittaa lääkärin tai terveydenhoitajan todistusta.

Irtisanomispäätöksen liitteenä olevassa muistiossa väitettiin, että A olisi esiintynyt toistuvasti alkoholin vaikutuksen alaisena virantoimituksessa. Tällaista ei kuitenkaan ollut todettu vuonna 1988 tapahtuneen hoitoonohjaamisen jälkeen. Rehtorin 18.3.1998 antamassa kirjallisessa varoituksessakin viitattiin vain tähän 10 vuoden takaiseen tilanteeseen. Yliopisto ja historian laitoksen laitosneuvosto eivät todellisuudessa pitäneet A:ta päihdeongelmaisena, sillä yliopisto ei ollut enää vuoden 1988 jälkeen yrittänyt ohjata häntä hoitoon ja laitosneuvosto oli kolmesti peräkkäin esittänyt häntä valittavaksi laitoksen johtajaksi. Väitetystä alkoholin väärinkäytöstä A:n kanssa käydyt keskustelut eivät täyttäneet valtiovarainministeriön ohjeissa hoitoonohjaukselle asetettuja edellytyksiä.

Oikeudellista arviointia

Irtisanomispäätöksen liitteenä olevan muistion mukaan A on jatkuvasti toiminut virkavelvollisuuksiensa vastaisesti muun muassa esiintymällä toistuvasti alkoholin vaikutuksen alaisena virkapaikalla, mistä hänelle on myös annettu kirjallinen huomautus 10.3.1997 ja kirjallinen varoitus 18.3.1998. Historian laitoksen silloinen varajohtaja B on keskustellut A:n kanssa tämän alkoholinkäytöstä. Lisäksi useat henkilöt ovat esittäneet käsityksensä, että A on esiintynyt alkoholin vaikutuksen alaisena virkapaikalla esimerkiksi 7.-8.5.1998. Edellä esitetyn perusteella ei ole syytä epäillä, etteikö A olisi esiintynyt päihtyneenä virantoimituksessa. A:n veren alkoholipitoisuuden toteamiseksi ei ole kuitenkaan tehty puhalluskoetta tai muutamaa koetta, joten riittävää selvyyttä ei ole siitä, missä määrin A:n alkoholinkäyttö on vaikuttanut hänen virkatehtäviensä suorittamiseen.

Hoitoonohjaus on irtisanomiseen nähden ensisijainen vaihtoehto yrittää ratkaista virkamiehen alkoholinkäytöstä viranhoidolle aiheutuvat ongelmat. Hoitoonohjauksella pyritään säilyttämään virkasuhde toistaiseksi ja siirtämään kysymys sen mahdollisesta päättämisestä myöhemmäksi ja riippumaan hoidon tuloksista. Yliopisto ei ole näyttänyt, että se olisi yrittänyt tehdä A:n kanssa uutta hoitoonohjaussopimusta vuonna 1988 tehdyn hoitoonohjaussopimuksen jälkeen. Vuonna 1988 tehdyllä hoitoonohjaussopimuksella taikka A:n kanssa tämän alkoholinkäytöstä käydyillä keskusteluilla ei ole nyt puheena olevassa asiassa oikeudellista merkitystä.

Edellä esitetyn perusteella virkamieslautakunta katsoo, että A:n alkoholinkäyttöä ei asiakirjoista saadun selvityksen perusteella voida pitää sellaisena erityisen painavana syynä, joka sinällään oikeuttaisi hänen virkasuhteen irtisanomiseen.

A on ollut Joensuun yliopiston palveluksessa apulaisprofessorina ja professorina. Hän on toiminut myös historian laitoksen johtajana seitsemän vuotta 31.7.1998 asti. A on ollut poissa työpaikaltaan historian laitokselta 4.-6.5.1998 sillä seurauksella, että hänen vastaanottonsa 5.5. klo 9-10 sekä

samaksi päiväksi klo 13.00 sovittu tapaaminen opiskelija D:n kanssa on jouduttu peruuttamaan. Laitoksen henkilökunnan kokouksessa, joka oli sovittu pidettäväksi 6.5.1998 puheenjohtajana oli toiminut varajohtaja B. A on kertonut tuolloin olleensa matkoilla. Hän oli ilmoittanut asiasta sekä 4. että 5.5. aamulla laitoksen kansliaan. Poissaolostaan 6.5. hän ei ollut ilmoittanut. A on ollut poissa työpaikaltaan myös 21.-25.9.1998 sillä seurauksella, että vastaanotto ja proseminaarin ensimmäinen istunto 22.9. oli peruutettu. Hän ei ollut ilmoittanut poissaolostaan etukäteen. A on kertonut tuolloin hoitaneensa virkatehtäviään toisaalla. Edelleen A on ollut poissa työpaikaltaan 13.-16.10.1998. Hänellä olisi tuolloin ollut vastaanoton lisäksi esseeseminaari ja proseminari. A on kertonut olleensa sairaana mutta hän ei ole kuitenkaan tehnyt asianmukaista sairauspoissaoloilmoitusta eikä esittänyt vaadittavaa lääkärin tai terveydenhoitajan todistusta. A oli aiemmin saanut muun muassa poissaolojensa johdosta kirjallisen huomautuksen 19.5.1992 ja 10.3.1997 sekä kirjallisen varoituksen 18.3.1998. Yliopisto on 3.6.1998 päivätyllä kirjeellään ilmoittanut, että A:n palvelussuhteen irtisanomista koskeva asia on pantu vireille ja varannut A:lle tilaisuuden antaa selvityksensä muun muassa poissaoloista 4.-6.5.1998. Yliopisto on edelleen kirjeellään 29.6.1998 ilmoittanut, että irtisanomista koskeva asia tulee yliopiston hallituksen käsiteltäväksi elokuussa 1998. Yliopisto on vielä 7.10.1998 pyytänyt A:lta selvitystä poissaolosta 21.-25.9.1998.

A on olemalla toistuvasti luvattomasti poissa virantoimituksesta ja laiminlyömällä asianmukaisen ilmoittamisen poissaoloistaan rikkonut virantoimitusvelvollisuuttaan. Harkittaessa täyttyykö asiassa tällä perusteella valtion virkamieslain 25 §:n 2 momentin mukainen irtisanomisen edellytys, on toisaalta otettava huomioon A:n asema apulaisprofessorina, professorina ja historian laitoksen johtajana sekä se, että A:n edellä esitetyn perusteella on tullut ymmärtää ettei työnantaja hyväksy hänen menettelyään poissaolojen suhteen. Toisaalta taas apulaisprofessorien ja professorien työaikaa ei ole säännelty muulla tavoin kuin vuotuisena kokonaistyöaikana, minkä lisäksi heidän tulee huolehtia myös muista tehtävistään. A:n poissaolot ovat lisäksi olleet suhteellisen lyhytaikaisia eikä asiassa ole selvitetty, että poissaoloista olisi aiheutunut työnantajalle merkittävää haittaa tai menetyksiä.

A tosin on kiistatta syyllistynyt asemaansakin nähden moitittavaan menettelyyn olemalla toistuvasti luvattomasti poissa virantoimituksesta ja laiminlyömällä asianmukaisen ilmoittamisen poissaoloistaan. A:n menettelyä tässäkin asiassa ei yksinään ole pidettävä siinä määrin vakavana virkavelvollisuuksien rikkomisena, että se muodostaisi riittävän perusteen hänen virkasuhteen irtisanomiseen.

Virkamieslautakunta on edellä katsonut, että saadun selvityksen perusteella A:n alkoholinkäyttöä taikka poissaoloja ei kumpaakaan yksinään voida pitää riittävänä irtisanomisperusteena. Luonnollisesti hänen menettelyään on kuitenkin arvosteltava kokonaisuutena jo pelkästään siitäkin syystä, että laiminlyönnit ainakin osittain ovat johtuneet hänen hallitsemattomasta alkoholikäytöstään. Suoritettavassa kokonaisarviointissa on otettava huomioon myös A:n yhteiskunnallisesti merkittävä asema apulaisprofessorina ja historian laitoksen esimiehenä sekä myöhemmin professorina. A:lta voidaan odottaa, että hän käyttäytyy asemansa ja tehtäviensä vaatimalla tavalla. Näin ei ole tapahtunut eikä A ole muuttanut käyttäytymistään edes saamastaan kirjallisesta varoituksesta huolimatta.

A:n esiintymistä virkapaikalla alkoholin vaikutuksen alaisena ja alkoholin käytöstä johtuvaa virkatehtävien laiminlyöntiä ei voida hyväksyä. Myös A:n ennalta ilmoittamattomat ja selvittämättömät poissaolot ovat aiheuttaneet ongelmia erityisesti opiskelijoille. Vaikka A:n työaikaa ei ole säännelty muutoin kuin vuotuisena kokonaistyöaikana, hänen tulee kuitenkin huolehtia luento- ja vastaanottojen pitämisestä ajallaan. Lisäksi hänen työtehtäviinsä kuuluu osallistuminen sovittuihin tapaamisiin ja kokouksiin. Se mitä poissaoloista ja erityisesti sairauspoissaoloista ilmoittamisesta ja todistamisesta on säädetty ja määrätty koskee myös A:ta. Toisaalta A:lla apulaisprofessorina ja professorina on ollut tietynlainen vapaus työajan ja työntekemispaikan suhteen. A:n käyttäytymistä arvioidessa ei voida sivuuttaa myöskään sitä tosiseikkaa, että hän on menestyksellisesti toiminut historian laitoksen esimiehenä seitsemän vuoden ajan ja hänet on tuona aikana valittu tehtävään kaksi kertaa uudelleen. Myös tutkijana A on ansioitunut, mistä on osoituksena hänen julkaisuluettelonsa.

Kaiken edellä olevan perusteella virkamieslautakunta katsoo, että vaikka A:n käyttäytyminen on ollut moitittavaa, hänen virkasuhteensa irtisanomiseen ei ole ollut virkamieslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisen painavaa syytä. Tämän vuoksi ei myöskään ole ollut perustetta pidättää häntä virantoimituksesta.

Päätös

Oikaisuvaatimus hyväksytään.

Sovelletut oikeusohjeet

Valtion virkamieslain 14 §, 25 §:n 2 momentti sekä 40 §:n 2 momentin 4 kohta

Muutoksenhaku

Valitusosoitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen liitteenä.

Virkamieslautakunnan päätös oli tulos äänestyksestä, jossa enemmistön muodostivat jäsenet Kairinen, Kulla, Salo, M. Nieminen ja Sipiläinen. Asian esittelijä Olavi Lippu.

Eri mieltä olleiden puheenjohtaja Sahin sekä jäsenten Paavilainen, Äijälä ja A. Nieminen lausuma:

Asian oikeudellisessa arvioinnissa yhdyimme pääosin lautakunnan enemmistön kannanottoihin. Katsomme kuitenkin, ettei A:n käyttäytymisen ja virantoimitusvelvollisuuden rikkomisen moitittavuutta vähennä se, että A:lla apulaisprofessorina ja professorina on ollut tietynlainen vapaus työajan ja työntekemispaikan suhteen eikä myöskään hänen ansioituneisuutensa työssään. Irtisanomisperusteen painavuutta arvioitaessa merkitystä ei ole sillä, onko työnantajalle selvitetty aiheutuneen merkittävää haittaa tai menetyksiä A:n poissaoloista. Koska A on samanluonteisesta moitittavasta

käyttäytymisestä saanut aikaisempien huomautusten lisäksi varoituksen 18.3.1998 toistuvasta virkavelvollisuuksien vastaisesta toiminnasta, katsomme, erityisesti ottaen huomioon hänen asemansa opettajana ja historian laitoksen esimiehenä, että yliopistolla on ollut laissa tarkoitettu erityisen painava syy A:n irtisanomiseen. Samasta syystä katsomme A:n siinä määrin soveltumattomaksi tehtävänsä, että hänet on voitu pidättää virantoimittuksesta.

Hylkäämme oikaisuvaatimuksen.